

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2019 m. kovo 7 d.¹

Byla C-22/18

**TopFit e.V.
Daniele Biffi
prieš
Deutscher Leichtathletikverband e.V.**

(*Amtsgericht Darmstadt* (Darmštato apylinkės teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Įsisteigimo laisvė – Pilietybė – SESV 18, 21, 49 ir 165 straipsniai – Diskriminacija dėl pilietybės – Nuostata, pagal kurią priimančiojoje valstybėje narėje įsisteigęs ES pilietis neturi teisės dalyvauti nacionaliniuose mėgėjų lengvosios atletikos čempionatuose vyresnių kaip 35 metų amžiaus grupėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip tos valstybės narės piliečiai – Leidimas dalyvauti „neįskaitinėse varžybose“, nesuteikiant galimybės visų amžiaus grupių užsieniečiams būti reitinguojamiems – Pereinamojo laikotarpio nenustatymas ES piliečiams, įsisteigusiems toje valstybėje narėje tuo metu, kai keičiasi nuostata – Įsisteigimo laisvės horizontalus poveikis – Apribojimas – Pateisinimas – Proporcingumas“

1. Daniele Biffi, Italijos pilietis ir antrasis ieškovas pagrindinėje byloje, Vokietijoje gyvena nuo 2003 m. Šioje šalyje jis turi verslą – teikia lengvosios atletikos trenerio ir asmeninio trenerio paslaugas, be to, per posėdį buvo paminėta, kad jis turi savo interneto svetainę, kurioje šios paslaugos reklamuojamos². D. Biffi aktyviai dalyvauja lengvosios atletikos varžybose kaip mėgėjas amžiaus grupėje virš 35 metų. Jis Vokietijoje gyvena su šeima.

2. 2012 m. D. Biffi atsisakė teisės startuoti Italijos lengvosios atletikos mėgėjų federacijos vardu. Bent nuo tada iki 2016 m. D. Biffi, kaip Vokietijoje gyvenantis Italijos pilietis, daugiau kaip metus priklausantis Berlyno lengvosios atletikos klubui *TopFit e.V.* (pirmasis ieškovas pagrindinėje byloje, toliau – *TopFit*), galėjo varžytis dėl nacionalinio čempiono vardo savo amžiaus grupėje ir jo rezultatai buvo reitinguojami. Įvairios jo pergalės (iškovoti apdovanojimai ir reitingai) nurodyti jo interneto svetainėje³.

3. Tačiau 2016 m. *Deutscher Leichtathletikverband e.V.* (Vokietijos lengvosios atletikos federacija, toliau – DLV), kuri yra atsakovė pagrindinėje byloje ir pagal privatinę teisę įsteigta asociacija, pakeitė savo taisykles. Ji nustatė, kad teisę varžytis dėl nacionalinio čempiono vardo visose amžiaus grupėse turi tik Vokietijos piliečiai. Pagal naująją nuostatą tokioje padėtyje kaip D. Biffi esantys sportininkai

¹ Originalo kalba: anglų.

² http://www.corso-mental-coaching.it/team_item/daniele-biffi/.

³ Ten pat.

gali dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, tačiau jie „nereitinguojami“. Todėl tokie dalyviai atskirose rungtyse negali iškovoti prizinių vietų (pavyzdžiui, pirmos, antros arba trečios) ir jiems negali būti suteiktas nacionalinio čempiono vardas. Vis dėlto tai netrukdo dalyvauti kitose DLV organizuojamose varžybose, kaip antai vykstančiose regioniniu lygmeniu.

4. *TopFit* ir D. Biffi apskundė šią naująją nuostatą *Amtsgericht Darmstadt* (Darmštato apylinkės teismas) (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), šis teismas Teisingumo Teismui pateikė tris prejudicinius klausimus. Jie susiję su draudimu diskriminuoti dėl pilietybės (SESV 18 straipsnis), ES piliečių teise „laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“ (SESV 21 straipsnio 1 dalis) ir ES išipareigojimu „prisidėti prie Europos sporto reikalų skatinimo“ (SESV 165 straipsnio 1 dalies antra pastraipa) bei imtis veiksmų siekiant plėtoti europinę pakraipą sporto srityje (SESV 165 straipsnio 2 dalis).

5. Darau išvadą, jog iš esmės dėl to, kad nėra pereinamojo laikotarpio nuostatos, kuria būtų reglamentuojamos teisės, suteiktos tokiems ES piliečiams kaip D. Biffi, kurie jau yra įgiję teisę vienodomis sąlygomis varžytis su priimančiosios valstybės narės piliečiais tada, kai pasinaudojo teisėmis „laisvai judėti ir apsigyventi“⁴ toje valstybėje narėje, DLV veiksmai yra nesuderinami su ES teisėje nustatytais D. Biffi teisėmis į judėjimo laisvę, visų pirma su jo įsisteigimo laisve pagal SESV 49 straipsnį. Šiomis aplinkybėmis DLV nustatytas apribojimas yra neproporcingas.

I. Teisinis pagrindas

A. ES teisė

6. SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodyta:

„Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.“

7. SESV 21 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikydamasis Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.“

8. SESV 49 straipsnio pirmame sakinyje nurodyta:

„Vadovaujantis toliau išdėstytomis nuostatomis vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai uždraudžiami.“

9. SESV 165 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nurodyta:

„Sąjunga prisideda prie Europos sporto reikalų skatinimo, kartu atsižvelgdama į jo specifinį pobūdį, savanoriška veikla paremtas struktūras bei jo socialinę ir švietimo funkciją.“

10. SESV 165 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Sąjunga savo veiksmais siekia:

<...>

4 SESV 21 straipsnis.

– plėtoti europinę pakraipą sporto srityje, skatinant teisingumą bei atvirumą sporto varžybose ir už sportą atsakingų organizacijų bendradarbiavimą, taip pat saugant sportininkų, ypač pačių jauniausių, fizinį ir moralinį integralumą.“

11. SESV 165 straipsnio 3 dalyje nurodyta:

„Sąjunga ir valstybės narės skatina bendradarbiavimą švietimo ir sporto srityse su trečiosiomis šalimis ir kompetentingomis tarptautinėmis organizacijomis, ypač su Europos Taryba.“

B. Valstybės narės teisė

12. *Deutsche Leichtathletikordnung* (Vokietijos lengvosios atletikos taisyklės) 5.2.1 punkte nurodyta:

„Visuose čempionatuose iš esmės gali dalyvauti visi sportininkai, jei jie yra Vokietijos piliečiai ir turi galiojančią teisę startuoti Vokietijos asociacijos ar lengvosios atletikos bendruomenės vardu.“

13. Atsakovė išbraukė 5.2.2 punktą 2016 m. birželio 17 d. Jame buvo nurodyta, kad:

„Sąjungos piliečiai gali dalyvauti Vokietijos čempionatuose, jei turi teisę startuoti Vokietijos asociacijos ar lengvosios atletikos bendruomenės vardu ir ši teisė įgyta ne mažiau kaip prieš vienus metus.“

14. Nuo 2016 m. birželio 17 d. taikoma toliau nurodoma taisyklė (ginčijama taisyklė)⁵:

„Pagal Vokietijos lengvosios atletikos taisyklių 5.2.4 punktą užsieniečiams, kurie turi teisę startuoti su nacionaline federacija, gali būti suteikta teisė dalyvauti nereitinguojamiems, jeigu prieš renginį gaunamas federacijos komiteto pirmininko arba organizatoriaus leidimas. Nereitinginis dalyvavimas detalai reglamentuotas nacionalinėje nuostatoje, susijusioje su Tarptautinių varžybų taisyklių 142.1 punktu⁶.“

II. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

15. D. Biffi gimė 1972 m. Kaip jau minėta, jis yra Italijos pilietis, nuo 2003 m. gyvenantis Vokietijoje ir bent jau nuo 2012 m. dalyvaujantis Vokietijoje vykstančiuose čempionatuose, kai 2012 m. atsisakė teisės startuoti Italijos lengvosios atletikos asociacijos vardu. Jis užsiima sporto trenerio ir asmeninio trenerio veikla. Jo specializacijos sritis iš esmės yra 60, 100, 200 ir 400 m bėgimo distancijų rungtys ir laikotarpiu nuo 2012 iki 2016 m. jis sėkmingai nuolat vienodomis sąlygomis dalyvavo varžybose kartu su Vokietijos piliečiais.

16. D. Biffi turi teisę startuoti *TopFit* vardu pagal Vokietijos lengvosios atletikos taisykles. O ši savo ruožtu priklauso *Berliner Leichtathletik-Verband* (Berlyno lengvosios atletikos asociacija), kuri yra regioninė lengvosios atletikos asociacija ir pati yra DLV narė. DLV yra federalinė federacija, vienijanti Vokietijos lengvosios atletikos asociacijas ir rengianti nacionalinius lengvosios atletikos čempionatus – tiek jaunų sportininkų, aktyviai dalyvaujančių aukščiausiojo lygio sporto veikloje, tiek vadinamųjų veteranų, t. y. „virš 35 metų“ amžiaus grupėms priskiriamų mėgėjų.

5 Pagal atsakovės rašytines pastabas ji atitinka bendrųjų taisyklių dėl dalyvavimo Vokietijos lengvosios atletikos čempionatuose 3 punkto pirmą papildomą sąlygą.

6 Šiose pastabose taip pat nurodoma, kad ginčijama nuostata nuo 2018 m. buvo pakeista taip: „Atsižvelgiant į užsieniečių, kurie turi teisę startuoti su asociacija arba lengvosios atletikos bendruomene Vokietijos lengvosios atletikos federacijai priskirtoje teritorijoje arba su kita nacionaline federacija, pagrįstą prašymą, jiems gali būti suteikta teisė dalyvauti nereitinguojamiems, jeigu federacijos varžybų organizavimo komiteto pirmininkas jiems suteikia leidimą dalyvauti iki registracijos į atitinkamą sporto renginį pabaigos dienos. Nereitinginis dalyvavimas detalai reglamentuotas nacionalinėje nuostatoje, susijusioje su Tarptautinių varžybų taisyklių 142.1 punktu.“

17. Vokietijos lengvosios atletikos taisyklių 1 straipsnio pirmame sakinyje nustatyta, kad visų federalinių žemių asociacijų klubų nariai turi teisę dalyvauti lengvosios atletikos renginiuose pagal šių taisyklių nuostatas.

18. 2016 m. birželio 17 d. DLV taryba pakeitė Vokietijos lengvosios atletikos taisykles taip, kad pagal jas ES piliečiai, turintys prieš vienus metus įgytą teisę startuoti Vokietijos asociacijos arba lengvosios atletikos bendruomenės vardu, negali dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose taip kaip anksčiau (žr. šios išvados 3 ir 14 punktus). Be to, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, jog atsakovė tokį savo sprendimą grindė tuo, kad Vokietijos čempionu turėtų tapti asmuo, kuris turi teisę atstovauti Vokietijai (GER). Todėl pagal atsakovės 2017 m. priimtą registracijos tvarką registruojami pirmiausia Vokietijos čempionai. DLV nurodė, kad veteranų sportui taip pat negali būti taikomos kitokios taisyklės nei jaunimo ar profesionalų sportui.

19. *TopFit* užregistravo D. Biffi dalyvauti 2017 m. kovo 4 ir 5 d. Erfurte Vokietijos veteranų uždaru patalpų čempionate 60, 200 ir 400 m bėgimo distancijų rungtyse. DLV atmetė registraciją. *TopFit* ir D. Biffi apskundė šį sprendimą *Verbandsrechtsausschuss* (Federacijos teisės reikalų komitetas); tai yra federacijos organas, atsakingas už teisės klausimus. Jis nepripažino savo kompetencijos *ratione materiae* ir sutiko, kad būtų kreipiamasi į bendrosios kompetencijos teismą. *TopFit* ir D. Biffi neapskundė atsisakymo registruoti į 2017 m. kovo 4 ir 5 d. vyksiantį Vokietijos veteranų uždaru patalpų čempionatą.

20. Laikotarpiu nuo 2017 m. birželio 30 d. iki liepos 2 d. DLV organizavo Vokietijos veteranų čempionatą Citau. D. Biffi per nurodytą laikotarpį pasiekė varžybų normatyvus, taikomus 100, 200 ir 400 m rungčių dalyviams. *TopFit* ir D. Biffi kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, kad užsitikrintų galimybę dalyvauti šiame renginyje. Prašymas buvo atmetas nurodžius, kad nėra pagrindo taikyti laikinąją apsaugos priemonę.

21. D. Biffi Citau čempionate dalyvavo neįskaitinėse rungtyse. Per 100 m bėgimo distancijos atrankos bėgimą jis atbėgo trečias, tačiau startuoti finalinėje bėgimo rungtyje jam neleista. 200 m bėgimo distancijos rungtyje vyko tik bėgimai laikui. Kvalifikacinių bėgimų nebuvo, abiejų bėgimų laikas vertintas kaip galutinis pasiektas laiko rezultatas. Pagal bėgimo laiką D. Biffi buvo trečias. Patyręs traumą, jis negalėjo dalyvauti 400 m bėgimo distancijos rungtyje.

22. *TopFit* ir D. Biffi pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme ir pareikalavo leisti jam ateityje dalyvauti ir būti reitinguojamam nacionaliniuose čempionatuose. Jie mano, kad situacija, kai teisė dalyvauti nacionaliniuose veteranų čempionatuose priklauso nuo pilietybės, yra nesuderinama su ES teise, ir nurodo, kad D. Biffi taikoma apsauga dėl anksčiau įgytų teisių. DLV mano priešingai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano turintis priimti sprendimą ir dėl to, ar reitingavimo tikslais turi būti registruojami D. Biffi rezultatai, pasiekti nacionaliniame čempionate Citau.

23. Jis pateikė tokius prejudicinius klausimus pagal SESV 267 straipsnį:

- „1. Ar SESV 18, 21 ir 165 straipsnius reikia aiškinti taip, kad valstybės narės asociacijos priimtų lengvosios atletikos taisyklių nuostata, numatanti reikalavimą nacionalinių čempionatų dalyviams turėti šios valstybės narės pilietybę, turi būti laikoma neleistinai diskriminuojančia?
2. Ar SESV 18, 21 ir 165 straipsnius reikia aiškinti taip, kad valstybės narės asociacija neleistinai diskriminuoja neprofesionalių sportininkus, neturinčius valstybės narės pilietybės, leisdama jiems dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, tačiau tik „neįskaitinėse“ varžybose, arba jų „nereitinguodama“ ir neleisdama jiems dalyvauti finalinėse varžybose ir rungtynėse?

3. Ar SESV 18, 21 ir 165 straipsnius reikia aiškinti taip, kad valstybės narės asociacija neleistinai diskriminuoja neprofesionalius sportininkus, neturinčius valstybės narės pilietybės, nesuteikdama jiems galimybės įgyti nacionalinio čempiono vardą arba užimti tam tikrą vietą?“

24. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė *TopFit*, DLV, Ispanijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija. 2018 m. gruodžio 13 d. vykusiame teismo posėdyje dalyvavo jie visi, išskyrus Lenkiją.

III. Rašytinių pastabų santrauka

25. *TopFit* nurodo, kad pagal Sprendimą *Bosman* SESV 21 straipsnio 1 dalis taikoma privatinės teisės nuostatomis, priimtoms pagal privačios asociacijos, kaip antai DLV, nuostatus⁷. Sprendime *Bosman* detaliai suformuluotos nuostatos susijusios ne vien su laisvu darbuotojų judėjimu – jos taikomos SESV 21 straipsnio 1 daliai.

26. Dalyvavimas varžybose patenka į SESV taikymo sritį kaip ir mėgėjų sportas, todėl SESV 18 straipsnis taikomas pagrindinei bylai, nes tokio dalyko kaip grynai mėgėjų sportas nėra.

27. Dėl dalyvavimo mėgėjų sporte apribojimų tampa sudėtingiau užsiimti tam tikra sporto šaka profesionalų lygmeniu ir tai netiesiogiai veikia ekonomiką. Jeigu ES pilietis vertinamas mažiau palankiai nei atitinkamos valstybės narės pilietis privačiame gyvenime ir (arba) galimybės gauti socialinę ir kultūrinę naudą požiūriu, toks požiūris pažeidžia SESV 45 straipsnį. Galimybė užsiimti sporto veikla yra socialinė nauda, kuri didina integraciją, o draudimas tokiems sportininkams kaip D. Biffi dalyvauti čempionatuose prieštarauja Europos projektui ir neatitinka SESV 165 straipsnio 2 dalies paskutinės įtraukos tikslų. Dėl to klubai bus mažiau linkę investuoti į ES piliečius, neturinčius tam tikros valstybės narės pilietybės.

28. Pateisinimo objektyvumą lemia tai, ar aptariama nuostata siekiama teisėto tikslo, ar ji tinkamai pritaikyta šiam tikslui pasiekti ir neviršija to, kas būtina teisėtam tikslui pasiekti. Proporcingas apribojimas – tai toks apribojimas, pagal kurį sportininkai privalo tam tikrą minimalų laikotarpį priklausyti tam tikram klubui. Taigi, nors negalima reikalauti sudaryti galimybę visiems ES piliečiams dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, galima reikalauti, kad ES piliečiams tokia galimybė būtų sudaryta, kai ji siejama su naudojimusi tam tikromis pagrindinėmis laisvėmis, kaip antai teisėmis laisvai judėti. *TopFit* taip pat remiasi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 straipsniu.

29. DLV teigia, kad *TopFit* neturi teisės kreiptis į teismą, nes taip 2017 m. birželio 14 d. nusprendė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nors DLV pripažįsta, kad šioje byloje priimtoje nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šie argumentai nenurodyti. Pagal SESV 18 ir 21 straipsnius saugomi tik Sąjungos piliečiai, o ne juridiniai asmenys, kaip antai *TopFit*. SESV 165 straipsnyje nenumatyta jokių teisių tokiems klubams kaip *TopFit*⁸.

30. DLV teigia, kad pirmasis klausimas yra teorinis, nes nebuvo atsisakyta suteikti *TopFit* teisei dalyvauti Vokietijos veteranų čempionatuose. Šis ginčas susijęs su tuo, ar D. Biffi turėtų būti leidžiama varžytis kaip reitinguojamam dalyviui, kad jis galėtų tapti Vokietijos čempionu⁹.

7 *TopFit* remiasi 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 8–12 punktai).

8 Dėl šio klausimo DLV remiasi 2010 m. kovo 16 d. Sprendimu *Olympique Lyonnais* (C-325/08, EU:C:2010:143, 40 punktas).

9 Dėl šio klausimo DLV remiasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio c punktu, 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimu *Prancūzų bendruomenės vyriausybė ir Valonijos vyriausybė* (C-212/06, EU:C:2008:178, 28 ir 29 punktai), 2017 m. birželio 14 d. Sprendimu *Online Games ir kt.* (C-685/15, EU:C:2017:452, 43 punktas) ir 2018 m. kovo 8 d. Sprendimu *Saey Home & Garden* (C-64/17, EU:C:2018:173, 18 ir 19 punktai).

31. Be to, pagrindinė byla susijusi išimtinai su Vokietijos vidaus situacija¹⁰, nes Vokietijos ribos neperžengiamos.

32. DLV remiasi aplinkybe, kad Teisingumo Teismas yra konstatavęs, jog diskriminacijos draudimas neturi įtakos sporto komandų, visų pirma – nacionalinių rinktinių, formavimui, nes jų formavimo klausimas yra vien tik sporto klausimas¹¹. DLV pritaria tam, kad medaliais būtų apdovanojami tik šalies sportininkai ir kad būtų pripažįstami tik jų nacionaliniai rekordai, ir šį klausimą laiko vien tik sportiniu¹².

33. Ispanija teigia, kad sportininkų atranka į tam tikros sporto šakos nacionalinę rinktinę yra teisėtas tikslas ir nacionaliniams lengvosios atletikos čempionatams nustatyti apribojimai yra proporcingi¹³ ir nekenkia priimančiojoje šalyje gyvenančių sportininkų užsieniečių profesiniam tobulėjimui. Nacionaliniai individualių sporto šakų čempionatai tradiciškai naudojami kaip atrankos į nacionalinę rinktinę, dalyvaujančių svarbiose tarptautinėse varžybose, priemonė. Užsieniečių dalyvavimas galėtų sutrikdyti šį procesą.

34. Lenkija nurodo, kad Sąjungos kompetencija spręsti sporto klausimus pagal SESV 165 straipsnį yra labai ribota. Pagal SESV 6 straipsnio e punktą Sąjunga turi kompetenciją tik remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus sporto srityje. Be to, skirtingų šalių nacionalinių rinktinių rungtynės yra išimtinai sportinio pobūdžio klausimo pavyzdys, tačiau Lenkija pripažįsta, kad aptariamų nuostatų taikymo sritis ir toliau turi būti ribojama atsižvelgiant į jų tikrąją tikslą¹⁴.

35. Atsižvelgdama į tai, Lenkija mano, kad pagrindinė byla susijusi su tuo, ar mėgėjų sportas patenka į Sutarčių taikymo sritį, o ši veikla negali būti laikoma ekonomine. Vis dėlto, kaip ir Komisija, Lenkija pažymi, kad Teisingumo Teismas yra konstatavęs, jog teisė užsiimti valstybėje narėje, į kurią ES pilietis yra atvykęs, prieinama laisvalaikio veikla kyla iš tos judėjimo laisvės¹⁵.

36. Vis dėlto Lenkija sutinka su Komisija, kad sporto ir nacionalinių varžybų organizavimas yra istoriškai ir kultūriškai susiformavusios Europos sporto tradicijos dalis¹⁶. Šio organizavimo keitimas galėtų sumažinti sporto patrauklumą žiūrovams. Be to, Lenkijai kelia susirūpinimą sporto vaidmuo vykdant nacionalinių sporto rinktinių narių atranką.

37. Komisija mano, kad mėgėjų sportas patenka į ES teisės materialinę taikymo sritį dėl keturių priežasčių.

10 DLV remiasi 2014 m. kovo 20 d. Sprendimu *Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona* (C-139/12, EU:C:2014:174, 42 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija), 2016 m. birželio 30 d. Sprendimu *Admiral Casinos & Entertainment* (C-464/15, EU:C:2016:500, 21 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija), 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimu *Ullens de Schooten* (C-268/15, EU:C:2016:874, 47 punktą) ir 2016 m. gruodžio 8 d. Sprendimu *Eurosaneamientos ir kt.* (C-532/15 ir C-538/15, EU:C:2016:932, 57 punktą).

11 DLV remiasi 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendimu *Walrave ir Koch* (36/74, EU:C:1974:140, 8 punktą) ir 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 15 punktą).

12 2010 m. gruodžio 20 d. Assero instituto ataskaita „Study on the equal treatment of non-nationals in individual sports competitions“ (http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/studies/study_equal_treatment_non_nationals_final_rpt_dec_2010_en.pdf, toliau – Assero instituto ataskaita), VI skyriaus 3.2.1 ir 3.4.1 punktai.

13 Ispanija remiasi dokumentu „Sportas ir laisvas judėjimas“, SEC(2011) 66 galutinis, 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimu *Bressol ir kt.* (C-73/08, EU:C:2010:181) ir 2011 m. spalio 20 d. Sprendimu *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675).

14 Lenkija remiasi 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendimu *Walrave ir Koch* (36/74, EU:C:1974:140, 8 ir 9 punktai), 1976 m. liepos 14 d. Sprendimu *Donà* (13/76, EU:C:1976:115, 13–15 punktai), 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 73 punktą), 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimu *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 43 punktą) ir 2006 m. liepos 18 d. Sprendimu *Meca-Medina ir Majcen / Komisija* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 26 punktą).

15 Lenkija remiasi 1996 m. kovo 7 d. Sprendimu *Komisija / Prancūzija* (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 punktą); 1997 m. birželio 12 d. Sprendimu *Komisija / Airija* (C-151/96, EU:C:1997:294, 13 punktą) ir 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimu *Komisija / Graikija* (C-62/96, EU:C:1997:565, 19 punktą).

16 Lenkija remiasi Baltąja knyga dėl sporto, KOM (2007) 391 galutinis, p. 15.

38. Pirma, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 492/2011¹⁷ 7 straipsnio 2 dalį, teisė į vienodą požiūrį į darbuotojus apima socialines lengvatas. Antra, pagal suformuotą jurisprudenciją teisė į judėjimo laisvę apima galimybę užsiimti laisvalaikio veikla priimančiojoje valstybėje narėje¹⁸ ir ši galimybė patenka į SESV 18 straipsnyje numatyto vienodo požiūrio taikymo sritį. Trečia, Komisija pabrėžia sporto reikšmę socialinei įtraukčiai, integracijai, socialinių tinklų plėtrai ir įsidarbinimo galimybėms¹⁹, todėl aiškinant su pilietybe susijusias teisės nuostatas būtina į ją atsižvelgti. Ketvirta, pagal Lisabonos sutartį ES teisės taikymo sritis, susijusi su sportu, buvo labai išplėsta (žr. SESV 6 straipsnio e punktą ir 165 straipsnį) ir buvo suteikta įgaliojimų toje srityje.

39. SESV 18 ir 21 straipsniai taikomi tokioms nacionalinėms federacijoms kaip DLV, veikiančioms pagal privatinę teisę, kad privataus (ir šiuo atveju – monopolistinę padėtį užimančio) subjekto veiksmai nesumažintų valstybės įvykdyto laisvo judėjimo kliūčių panaikinimo veiksmingumo²⁰.

40. D. Biffi teisės laisvai judėti suvaržymas yra proporcingas²¹. Užsieniečiai ir toliau gali dalyvauti regioninėse ir vietos varžybose. Nacionaliniai čempionai turi būti susiję su valstybe nare, kuri organizuoja čempionatą. Priešingu atveju kyla visuomenės tapatumo problemų.

A. Įvadinės pastabos

1. Pirminiai prieštaravimai

41. DLV argumentas dėl to, kad ginčo tarpvalstybinio elemento nepakanka, kad jis patektų į Teisingumo Teismo jurisdikciją, turi būti atmestas. Kai ES pilietis „pasinaudoja teise laisvai judėti Sąjungos teritorijoje“, jo situacija patenka į SESV 18 straipsnio taikymo sritį²². Be to, D. Biffi teigia, kad jo verslą priimančiojoje valstybėje narėje, būtent Vokietijoje, neigiamai veikia diskriminacija dėl pilietybės²³. Ši situacija susijusi su valstybių narių tarpusavio prekyba²⁴. Teisingumo Teismas Sprendime *Bosman* nurodė, kad iš kitos valstybės narės teikiamų darbo pasiūlymų profesionaliai žaisti futbolą priėmimas nėra visiškai vidaus situacija²⁵, kaip ir judėjimas per sienas siekiant užsiimti komerciniu sportu ir įsteigti verslą.

42. Kalbant apie *TopFit* teisę užginčyti DLV su D. Biffi sudarytų sandorių atitiktį ES teisei, *locus standi* patenka į valstybių narių procesinės autonomijos sritį, atsižvelgiant į ES teisėje numatytus apribojimus, kurie nėra ginčijami pagrindinėje byloje²⁶.

17 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (OL L 141, 2011, p. 1). Komisija remiasi 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimu *Martinez Sala* (C-85/96, EU:C:1998:217, 55–64 punktai).

18 Komisija remiasi 1996 m. kovo 7 d. Sprendimu *Komisija / Prancūzija* (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 ir 23 punktai).

19 Komisija remiasi 2010 m. lapkričio 18 d. Tarybos išvadomis dėl sporto vaidmens kuriant ir plėtojant aktyvią socialinę įtrauktį, 2010/C 326/05, 4 punktas.

20 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Walrave ir Koch* (36/74, EU:C:1974:140), 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimas *Defrenne* (43/75, EU:C:1976:56), 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463) ir 2000 m. spalio 3 d. Sprendimas *Ferlini* (C-411/98, EU:C:2000:530, 50 punktas).

21 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 127 punktas) ir 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 61–64 punktai).

22 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevicius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

23 Tai buvo vienas iš argumentų, išdėstytų per posėdį.

24 2016 m. birželio 30 d. Sprendimas *Admiral Casinos & Entertainment* (C-464/15, EU:C:2016:500, 22 punktas).

25 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 90 ir 91 punktai).

26 Būtent ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas lojalus bendradarbiavimo principas ir ESS 19 straipsnio 1 dalis, pagal kurią iš valstybių narių papildomai reikalaujama numatyti teisių gynimo priemones, būtinas veiksmingai teisminei apsaugai Sąjungos teisei priklausančiose srityse užtikrinti. Žr. neseniai priimtą 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, EU:C:2017:987). Dėl valstybių narių teisės nuostatų dėl teisės pareikšti ieškinį, efektyvumo ir lygiavertiškumo principų ir Chartijos 47 straipsnio žr., pavyzdžiui, 2015 m. kovo 19 d. Sprendimą *E.ON Földgáz Trade* (C-510/13, EU:C:2015:189, 49–51 punktai).

43. Galiausiai, priešingai, nei nurodo DLV, pirmasis klausimas yra priimtinas. Pagrindinės bylos tikslas – nustatyti pagrindą, kuriuo remdamasis D. Biffi ateityje galėtų dalyvauti lengvosios atletikos čempionatuose. Pagal Vokietijos lengvosios atletikos taisykles, norint dalyvauti neįskaitinėse varžybose, būtina gauti federacijos komiteto pirmininko arba renginio organizatoriaus sutikimą (žr. šios išvados 14 punktą). Atsižvelgiant į tai, kad taisyklėse numatyta galimybė apskritai neleisti tokiems sportininkams kaip D. Biffi dalyvauti čempionatuose, pirmasis klausimas nėra hipotetinis²⁷.

2. Valstybių narių praktika dėl užsieniečių dalyvavimo nacionaliniuose lengvosios atletikos čempionatuose

44. Valstybėse narėse šiuo klausimu nėra nustatyta vienodų taisyklių arba praktikos ir jų nenumatyta Tarptautinės lengvosios atletikos federacijų asociacijos (toliau – TLFAFA)²⁸ taisyklėse²⁹. Iš tiesų valstybėse narėse taikomos labai skirtingos teisės nuostatos ir praktika³⁰.

45. Pavyzdžiui, Ispanijoje šiuo metu taikoma palyginti atvira teisės dalyvauti suteikimo politika – reikalavimas priklausyti klubui (tačiau numatyta galimybė suteikti specialų leidimą), neviršyti kvotos ir gyventi Ispanijoje³¹; pastarasis reikalavimas netaikomas, pavyzdžiui, Belgijoje³². Vis dėlto tik Ispanijos piliečiai gali tapti nacionaliniais čempionais.

46. Kaip kitą kraštutinumą galima paminėti Danijoje taikomą tvarką, pagal kurią užsieniečiai gali dalyvauti čempionatuose tik specialios federacijos organizatorės sprendimu ir ši nuostata suprantama taip, kad tik danas gali tapti Danijos čempionu; be to, užsieniečiams negali būti įteiktas Danijos sporto asociacijos medalis. Galimybę dalyvauti bet kuriuo atveju turi tik tie užsieniečiai, kurie Danijoje gyvena ne trumpiau kaip šešis mėnesius³³. Prancūzijoje³⁴ ir Belgijoje³⁵ tik šių valstybių narių piliečiai gali tapti nacionaliniais čempionais, o Švedijoje nėra pozityvių teisės nuostatų, kurios užkirstų kelią užsieniečiams tapti nacionaliniu čempionu šioje šalyje³⁶, be to, tai visiškai įmanoma Kipre³⁷.

27 Iš tiesų, kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atvejų, kai sportininkui buvo apskritai uždrausta dalyvauti čempionatuose, jau yra pasitaikę. Žr. šios išvados 19 punktą.

28 <https://www.iaaf.org/>.

29 Tačiau 2018–2019 m. TLFAFA varžybų taisyklių 4 straipsnio 3 dalyje numatytas apribojimas vyresniam nei 18 m. sportininkui būti daugiau kaip vienos nacionalinės federacijos nariu.

30 Žr. šios išvados 12 išnašoje nurodytą Assero instituto ataskaitą.

31 Žr. *Real Federación Española de Atletismo*, <http://www.rfea.es/> ir <http://www.rfea.es/datosrfea/reglamentos.htm>. Taip pat žr. http://www.rfea.es/normas/pdf/Reglamento_Juridico_Disciplinario.pdf.

32 *Ligue Belge francophone d'athlétisme* (LBFA) (FR), <https://www.lbfa.be/web/1-asbl>, *Vlaamse Atletiekliga* (NL), <https://www.atletiek.be/>. Taip pat žr. <https://www.lbfa.be/web/regles-et-directives>.

33 *Dansk Atletik Forbund*, <http://dansk-atletik.dk>. Taip pat žr. <http://dansk-atletik.dk/media/2139299/2018-2019-daf-reglement-1-.pdf> and <http://dansk-atletik.dk/regler-og-love/dafs-love.aspx>.

34 Žr. *Fédération française d'athlétisme*, <http://www.athle.fr/>, ir *Code du sport*, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071318>, taip pat http://www.athle.fr/Reglement/Reglements_Generaux_%282009-07-25%29.pdf.

35 Šios išvados 32 išnaša.

36 *Svenska Friidrottsförbundet* (Friidrott.se), <http://www.friidrott.se/Regler/index.aspx>. Taip pat žr. <http://www.friidrott.se/docs/regelboken2018.pdf>. Dėl vyresnio amžiaus dalyvių žr. <http://www.friidrott.se/Veteran/Regler/Intro.aspx>.

37 Žr. Lengvosios atletikos mėgėjų federacijos statutą, <http://www.koeas.org.cy/wpcontent/uploads/2018/10/%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F-%CE%9A%CE%9F%CE%95%CE%91%CE%A3-18.11.2017-.pdf>, ir 2018 m. Kipro sporto federacijų gero valdymo kodeksą, <https://cyprusports.org/phocadownload/kodikaschristisdiakivernisis/KodikasChristisDiakivernisis.pdf>.

47. Kalbant apie nacionalinio rekordo priskyrimą užsieniečiams, reikia pasakyti, kad tai draudžiama, pavyzdžiui, Austrijoje³⁸, Belgijoje³⁹, Kipre⁴⁰, Danijoje (išskyrus veteranus)⁴¹, Prancūzijoje⁴², Slovėnijoje⁴³ ir Švedijoje⁴⁴. Danijoje⁴⁵, Ispanijoje⁴⁶, Prancūzijoje⁴⁷ ir Slovėnijoje⁴⁸ taikomose taisyklėse aiškiai nurodyta, kad užsienio sportininkai negali būti apdovanoti medaliais. Belgijoje taikomose taisyklėse nurodyta, kad jie negali užlipti ant pakylės⁴⁹.

3. Kodėl pagrindinė byla patenka į ES teisės taikymo sritį?

48. Nors, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, aptariamas ginčas visų pirma susijęs su ES pilietybe pagal SESV 21 straipsnį, su jos santykiu su draudimu diskriminuoti dėl pilietybės pagal SESV 18 straipsnį ir Europos sporto reikalų skatinimu pagal SESV 165 straipsnį, iš tiesų pagrindinėje byloje ginčijamasi dėl D.Biffi diskriminavimu dėl pilietybės grindžiamo jo įsisteigimo laisvės pagal SESV 49 straipsnį apribojimo.

49. Pagrindinės bylos šalių išdėstyti argumentai daugiausia susiję su tuo, ar Sutarties pirminės teisės nuostatose, išdėstytose dar Romos sutartyje, įtvirtintos laisvo asmenų judėjimo taisyklės, atsižvelgiant į tai, kaip Teisingumo Teismas jas taiko dalyvavimui sporto veikloje, gali būti perkeltos į SESV 21 straipsnį – Lisabonos sutartyje numatytą priemonę. Vis dėlto, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, šioje byloje svarbios kitos nuostatos.

50. Per posėdį paaikšėjo, kad D. Biffi yra treneris-psichologas ir asmeninis treneris, todėl jis užsidirba treniruodamas sportininkus. Jis dirba su įvairiomis sporto asociacijomis ir asmeniškai treniruoja individualius sportininkus. Jis užsiima savarankiškai organizuojamu verslu. Jis nėra darbuotojas, todėl neturi „darbuotojo“ statuso, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį. *TopFit* atstovas per posėdį nurodė, kad Vokietijos nacionalinio čempiono statusas būtų vertingas ir svarbus faktas D. Biffi, kaip verslininko, biografijoje. DLV to neginčijo. Kaip jau nurodyta, informacija apie D. Biffi pasiekimus ankstesniuose Vokietijos nacionaliniuose čempionatuose jau dabar pateikta jo interneto svetainėje.

51. Atsižvelgiant į tai, D. Biffi negalima laikyti sportininku „mėgėju“. Sprendime *Deliège*⁵⁰ Teisingumo Teismas nurodė, kad „aplinkybė, kad tam tikra sporto asociacija arba federacija vienašališkai priskiria savo narius prie mėgėjų, pati savaime nereiškia, kad tokie nariai nevykdo ekonominės veiklos“⁵¹, o ekonominės veiklos vykdymas yra būtina sąlyga norint taikyti ES teisės nuostatas dėl judėjimo laisvės⁵² ir įtraukti sporto veiklą į ES teisės taikymo sritį⁵³.

38 Österreichischer Leichtathletik-Verband ÖLV, <https://www.oelv.at/de>, ir www.oelv.at/de/service/downloads#satzungen-und-ordnungen.

39 Šios išvados 32 išnaša.

40 Šios išvados 37 išnaša.

41 Šios išvados 33 išnaša.

42 Šios išvados 34 išnaša.

43 Sporto teisės nuostatos Slovėnijoje išdėstytos *Zakon o športu (Zšpo-1)*, žr. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853>; *Pogoji, pravila in kriteriji za registriranj*, http://www.olympic.si/datoteke/Pogoji%2C%20pravila%20in%20kriteriji%20za%20registriranje%20in%20kategoriziranje%20C5%A1portnikov_potrjeno_SSRS%C5%A0_2018%282%29.pdf. Lengvosios atletikos varžybų taisyklės išdėstytos *Pravila-za-atletiska-tekmovanja_2018_2019_web.pdf*.

44 Šios išvados 36 išnaša.

45 Šios išvados 33 išnaša.

46 Šios išvados 31 išnaša.

47 Šios išvados 34 išnaša.

48 Šios išvados 43 išnaša.

49 32 išnaša.

50 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199).

51 Ten pat, 46 punktą.

52 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 20 punktą).

53 2006 m. liepos 18 d. Sprendimas *Meca-Medina ir Majcen* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 22 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

52. Taigi, reikia pripažinti, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, atsižvelgiant į Europos Sąjungos tikslus, ES teisė reglamentuoja sportinę veiklą tiek, kiek ji yra ekonominė veikla⁵⁴, ir kad pagrindinėje byloje aptariama būtent tokia situacija, nes D. Biffi atliekamas darbas yra tikras, ne fiktyvus ir jis neturėtų būti laikomas visiškai nereikšmingu arba pagalbiniu⁵⁵. Kadangi sąvoka „ekonominė veikla“ apibrėžia vienos iš pagrindinių Sutartyje numatytų laisvių taikymo sritį, jos negalima aiškinti siaurai⁵⁶.

53. Be to, Sprendime *Deliège*⁵⁷, susijusiam su užsiėmimu individualaus sporto šaka ir tariamu judėjimo laisvės apribojimu, Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad vyriausybės ir privačių rėmėjų (finansinių) apdovanojimų suteikimas už sporto rezultatus yra svarbios aplinkybės, į kurias atsižvelgiant gali būti nustatyta, ar sportininkas mėgėjas vykdo ekonominę veiklą⁵⁸. Sprendime *Meca-Medina* Teisingumo Teismas pridūrė, kad „kai sportinė veikla yra pagal sutartį vykdoma veikla ar už atlyginimą teikiama paslauga, kaip yra pusiau profesionalios ar profesionalios sportinės veiklos atveju <...>, ji patenka konkrečiai į EB 39 ir paskesnių arba į EB 49 ir paskesnių straipsnių taikymo sritį“⁵⁹.

54. Pagal SESV 49 straipsnį įsisteigimas reiškia „faktinį ekonominės veiklos vykdymą neribotam laikui įsteigiant nuolatinį subjektą kitoje valstybėje narėje“⁶⁰ ir ši nuoroda į laiką yra kriterijus, pagal kurį skiriama laisvė teikti paslaugas pagal SESV 56 straipsnį ir įsisteigimo laisvė pagal SESV 49 straipsnį⁶¹.

55. D. Biffi Vokietijoje gyvena 15 metų ir bylos medžiagoje nėra jokių duomenų apie tai, kad jis lengvosios atletikos trenerio paslaugas Vokietijoje teikia laikinai arba kad jo paslaugų teikimas susijęs su tarpvalstybiniu elementu, pavyzdžiui, paslaugos teikiamos iš Italijos. Jo dalyvavimas Vokietijos ekonominiame gyvenime yra „nuolatinis ir tęstinis“⁶².

56. Taigi, bet kokia SESV 18 straipsnį pažeidžianti diskriminacija, kurią jis galėjo patirti, patenka į Sutarčių taikymo sritį pagal SESV 49 straipsnį. SESV 49 straipsnis yra SESV 18 straipsnyje numatyto nediskriminavimo dėl pilietybės principo speciali išraiška įsisteigimo laisvės požiūriu. Todėl Teisingumo Teismui reikia pareikšti nuomonę tik dėl 49 straipsnio⁶³, siejamo su SESV 165 straipsniu, nes SESV 18 straipsnis savarankiškai taikomas tik tose Sąjungos teisės reglamentuojamose srityse, dėl kurių SESV nenumatyta specialių nediskriminavimo taisyklių⁶⁴. Dėl toliau 97–110 punktuose nurodytų

54 Ten pat.

55 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

56 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimas *Lehtonen ir Castors Braine* (C-179/96, EU:C:2000:201, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

57 2000 m. balandžio 11 d. sprendimas (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 51 punktas).

58 Ten pat.

59 2006 m. liepos 18 d. Sprendimas *Meca-Medina ir Majcen* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teigiama, kad tik labai nedidelė sporto veiklos dalis nepatenka į ES teisės taikymo sritį dėl to, kad ji nesusijusi su ekonomika, kaip antai žaidimo taisyklės, nes sporto subjektai ir jų federacijos turi didžiausią kompetenciją nustatyti technines taisykles. Žr. Exner, J, 'European Union Law and Sporting Nationality: Promising Alliance or Dangerous Liaison?', <https://www.olympic.cz/upload/files/European-Union-Law-and-Sporting-Nationality-Promising-Alliance-or-Dangerous-Liaison.pdf>, p. 13–14.

60 Žr. klasikinį 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Factortame ir kt.* (C-221/89, EU:C:1991:320, 20 punktas).

61 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 26 punktas).

62 1997 m. birželio 17 d. Sprendimas *Sodemare ir kt.* (C-70/95, EU:C:1997:301, 24 punktas).

63 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas *Schiebel Aircraft* (C-474/12, EU:C:2014:2139, 19–22 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

64 Pavyzdžiui, 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *I* (C-195/16, EU:C:2017:815, 70 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

priežasčių pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija nėra tas atvejis, kai Teisingumo Teismui reikėtų svarstyti, ar žengti reikšmingą konstitucinį žingsnį ir išplėsti savo su SESV 21 straipsniu susijusią jurisprudenciją ir Europos pilietybės elementus taip, kad į juos būtų atsižvelgiama horizontaliajame kontekste, kai sprendžiami privačių šalių ginčai⁶⁵, ir taip įpareigoti nevalstybinius subjektus jų laikytis.

57. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją „tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui išsamaus išaiškinimo, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką⁶⁶.“

58. Todėl trys prejudiciniai klausimai turėtų būti performuluoti į vieną, kaip nurodyta toliau:

„Ar SESV 18, 21, 49 ir 165 straipsnius reikia aiškinti taip, kad valstybės narės asociacija neleistinai diskriminuoja neprofesionalius sportininkus, neturinčius valstybės narės, kurioje jie gyvena, pilietybės, neleidama jiems dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose arba leidama jiems dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose tik „neįskaitinėse“ varžybose, arba jų „nereitinguodama“ ir neleidama jiems dalyvauti finalinėse varžybose ir rungtynėse, taip pat neleidama jiems suteikti nacionalinio čempiono vardo arba jų reitinguoti?“

IV. Atsakymas į prejudicinį klausimą

A. Ar DLV privalo laikytis SESV 49 straipsnio?

59. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją 45, 49 ir 56 straipsniai reglamentuoja ne tik valdžios institucijų veiksmus, jie taip pat taikomi ir kitokioms taisyklėms, kuriomis siekiama kolektyviniu būdu reglamentuoti darbą pagal darbo sutartį, savarankišką darbą ir paslaugų teikimą⁶⁷. Teisingumo Teismas siekia išvengti nelygybės, kiek tai susiję su šiuose straipsniuose numatytų draudimų taikymu, nes darbo sąlygos įvairiose valstybėse narėse tam tikrais atvejais reglamentuojamos įstatymais ar kitais teisės aktais, o kitais atvejais – kolektyvinėmis sutartimis ir kitais aktais, kuriuos sudarė ar priėmė privatūs asmenys⁶⁸. Asmenų judėjimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas kliūčių panaikinimui tarp valstybių narių kiltų pavojus, jeigu valstybinių kliūčių pašalinimo poveikis galėtų būti neutralizuotas dėl kliūčių, atsirandančių viešosios teisės nereglamentuojamoms asociacijoms ir organizacijoms įgyvendinant savo teisinę autonomiją⁶⁹.

65 Kaip generalinė advokatė J. Kokott nurodė išvadoje byloje *Komisija / Austrija* (C-75/11, EU:C:2012:536, 31 punktą), Teisingumo Teismas paprastai konstatuoja, kad jam nereikia spręsti dėl SESV 21 straipsnio išaiškinimo, kai ginčas susijęs su pagrindinėmis laisvėmis. Generalinė advokatė remiasi 2003 m. vasario 6 d. Sprendimu *Stylianakis* (C-92/01, EU:C:2003:72, 18 ir paskesni punktai), 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimu *Komisija / Vokietija* (C-318/05, EU:C:2007:495, 35 ir paskesni punktai), 2010 m. gegužės 20 d. Sprendimu *Zanotti* (C-56/09, EU:C:2010:288, 24 ir paskesni punktai) ir 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimu *Josemans* (C-137/09, EU:C:2010:774, 53 punktą). Taip pat žr., pavyzdžiui, 2007 m. sausio 11 d. Sprendimą *ITC Innovative Technology Centre* (C-208/05, EU:C:2007:16, 65 punktą) ir 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Hendrix* (C-287/05, EU:C:2007:494).

66 2018 m. birželio 27 d. Sprendimas *Turbogás* (C-90/17, EU:C:2018:498, 25 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

67 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *The International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union* (C-438/05, EU:C:2007:772, 33 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Laval un Partneri* (C-341/05, EU:C:2007:809).

68 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *The International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union* (C-438/05, EU:C:2007:772, 34 punktą).

69 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimas *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201, 35 punktą).

60. Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad Sutarties nuostatos dėl laisvo judėjimo taikomos sporto asociacijų nustatytoms taisyklėms⁷⁰, o vienas generalinis advokatas yra išreiškęs nuomonę, kad „sporto federacijų taisyklės patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį, jeigu jos yra susijusios su ekonominiais santykiais“⁷¹.

61. Pripažįstu, kad visose prieš pagrindinę bylą išnagrinėtose bylose buvo nuspręsta, jog sporto asociacijos taisyklės patenka į ES teisės taikymo sritį, jeigu nagrinėjamos taisyklės riboja asmenų, dalyvaujančių sportinėje veikloje, kurie yra profesionalai tuo požiūriu, kad jiems tiesiogiai mokamas atlyginimas remiantis darbo sutartimi, susijusia su dalyvavimu tam tikroje sporto veikloje, veiklą ir jeigu ginčijamos sporto asociacijų taisyklės tiesiogiai kelia grėsmę tokio atlyginimo mokėjimui⁷².

62. Tačiau nesvarbu, kad DLV taisyklės daro tam tikrą netiesioginį poveikį D. Biffi ekonominei veiklai ir dėl jų jo teikiamos paslaugos tampa mažiau patrauklios, palyginti su panašiu verslu užsiimančio Vokietijos sportininko teikiamomis paslaugomis, kai šis turi teisę visokeriopai dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, iškovoti čempiono vardą ir nurodyti jį ir kiekvienose varžybose užsitikrintas pozicijas savo interneto svetainėje (dar žr. šios išvados 70 punktą). Iš tiesų Sprendime *Deliège* Teisingumo Teismas konstatavo, kad paslaugos lieka paslaugomis net jeigu tie, kuriems jos teikiamos, už jas nemoka⁷³. Tai taip pat leidžia atsižvelgti į netiesioginį ekonominės veiklos poveikį.

63. Todėl ginčijama taisyklė yra susijusi su „ekonominiais santykiais“. Sprendime *International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union* Teisingumo Teismas konstatavo, kad SESV 49 straipsnis taikomas profesinių sąjungų taikomoms kolektyvinėms priemonėms, kuriomis siekiama įpareigoti įmonę sudaryti su profesine sąjunga kolektyvinę darbo sutartį⁷⁴, nes kolektyvinės priemonės taip „glaudžiai susijusios“ su kolektyvine sutartimi, kurią siekiama sudaryti, kad šios priemonės patenka į SESV 49 straipsnio taikymo sritį⁷⁵.

64. DLV naujosios taisyklės, draudžiančios D. Biffi dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir Vokietijos piliečiams, poveikis pakankamai artimas žalai D. Biffi verslui, kad ši nuostata patektų į SESV 49 straipsnio taikymo sritį. Lygiai taip, kaip pagal Teisingumo Teismo sprendimą diskriminacijos dėl pilietybės draudimas pagal SESV 49 straipsnį turi galioti privačiojo sektoriaus darbdaviams tiek dėl pagal darbo sutartį už atlyginimą, tiek dėl savarankiškai dirbančių darbuotojų⁷⁶, pagal SESV 49 straipsnį tokios organizacijos kaip DLV turi atsakyti už veiksmus, kurie gali daryti neigiamą įtaką įsisteigimo laisvei ir diskriminacijai dėl pilietybės, kurią šis straipsnis draudžia⁷⁷. Priešingu atveju būtų daroma žala vidaus rinkai.

70 Pavyzdžiui, 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Walrave ir Koch* (36/74, EU:C:1974:140), 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463), 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimas *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201, 36 punktas) ir 2010 m. kovo 16 d. Sprendimas *Olympique Lyonnais* (C-325/08, EU:C:2010:143).

71 Generalinio advokato S. Alber išvada, pateikta byloje *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:1999:321, 33 punktas).

72 Apie įdarbintus futbolininkus kalbama 2005 m. balandžio 12 d. Sprendime *Simutenkov* (C-265/03, EU:C:2005:213), 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendime *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463) ir 2010 m. kovo 16 d. Sprendime *Olympique Lyonnais* (C-325/08, EU:C:2010:143), taip pat 2008 m. liepos 25 d. Nutartyje *Real Sociedad de Fútbol ir Kahveci* (C-152/08, EU:C:2008:450), apie atlyginimą gaunančius krepšininkus – 2000 m. balandžio 13 d. Sprendime *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201), apie įdarbintus vedančiuosius bėgikus – 1974 m. gruodžio 12 d. Sprendime *Walrave ir Koch* (36/74, EU:C:1974:140), o įdarbintus rankininkus – 2003 m. gegužės 8 d. Sprendime *Deutscher Handballbund* (C-438/00, EU:C:2003:255).

73 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 56 punktas).

74 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas (C-438/05, EU:C:2007:772, 33–35 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

75 Ten pat, 36 ir 37 punktai. Taip pat žr. 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Laval un Partneri* (C-341/05, EU:C:2007:809).

76 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas *Schiebel Aircraft* (C-474/12, EU:C:2014:2139, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

77 Ten pat, 23 punktas.

65. Galiausiai, neseniai priimtame Sprendime *Egenberger*⁷⁸ Teisingumo Teismas konstatavo, kad bet kokios diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų draudimas, įtvirtintas Chartijos 21 straipsnio 1 dalyje, yra privalomas kaip bendrasis Sąjungos teisės principas, kurio pakanka, kad privatiems asmenims būtų suteikta teisė, kuria galima remtis į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiuose jų ginčiuose, įskaitant tuos atvejus, kai diskriminacija kyla iš privačių asmenų sudarytų sutarčių⁷⁹.

66. Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje draudžiama diskriminacija dėl pilietybės „Sutarčių taikymo srityje“, t. y. ES teisės taikymo srityje. Atsižvelgiant į Sprendimą *Egenberger* ir į šios išvados 56 punkte mano jau išreikštą nuomonę, kad aptariamas ginčas patenka į draudimo diskriminuoti dėl pilietybės taikymo sritį, kiek jis susijęs su įsisteigimo laisve pagal SESV 18 ir 49 straipsnius, *TopFit* ir D. Biffi pagal ES teisę turi visą teisę reikalauti užtikrinti, kad toks subjektas kaip DLV laikytųsi 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto draudimo, nes „Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės taikytinos esant visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė“⁸⁰.

B. Ar taikomas apribojimas?

67. Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su tiesiogine diskriminacija dėl pilietybės, apskritai yra griežta. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad teisės nuostatomis, pagal kurias leidimas užsiimti prekyba kariniais ginklais, karine amunicija ir tarpininkavimu sudarant tokių prekių pirkimo ir pardavimo sandorius bendrovėms išduodamas su sąlyga, kad įstatyme numatytų šios bendrovės atstovaujančių organų nariai arba įgalioti vadovauti akcininkai turėtų Austrijos pilietybę, įtvirtintas iš esmės draudžiamas skirtingas požiūris⁸¹. Reikalavimas turėti Italijos pilietybę norint gauti socialinį būstą ir sumažintas būsto paskolos palūkanas, taikomas net Italijoje gyvenantiems ES piliečiams, reiškė, kad ši valstybė narė neįvykdė SESV 49 ir 56 straipsniuose numatytų įpareigojimų⁸², nes įsisteigimo teisė ir laisvė teikti paslaugas susijusios „ne vien su specialiosiomis nuostatomis dėl vertimosi profesine veikla, bet ir su nuostatomis, kurios yra susijusios su įvairiomis bendromis paslaugomis, naudingomis šiai veiklai vykdyti“⁸³. Be to, neseniai buvo nuspręsta, kad Vengrijos ir Latvijos teisėje nustatyti pilietybės reikalavimai, taikomi asmenims, norintiems užsiimti notaro veikla, prieštarauja SESV 49 straipsniui⁸⁴.

68. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją „visomis Sutarties nuostatomis laisvo asmenų judėjimo srityje siekiama palengvinti Sąjungos piliečiams bet kokios profesinės veiklos vykdymą Sąjungos teritorijoje ir draudžiamos priemonės, galinčios sudaryti nepalankesnes sąlygas šiems piliečiams, kai jie ketina vykdyti ekonominę veiklą kitos nei jų kilmės valstybės narės teritorijoje. Tokiomis sąlygomis valstybių narių piliečiai turi būtent tiesiogiai iš Sutarties išplaukiančią teisę išvykti iš kilmės valstybės narės, atvykti į kitos valstybės narės teritoriją ir joje apsigyventi siekdami joje vykdyti ekonominę veiklą.“⁸⁵

69. Todėl pagal SESV 49 straipsnį draudžiamos nacionalinės priemonės, kurios gali kliudyti Sąjungos piliečiams pasinaudoti šiame straipsnyje garantuojama pagrindine laisve arba dėl kurių toks naudojimas tampa mažiau patrauklus⁸⁶.

78 2018 m. balandžio 17 d. sprendimas (C-414/16, EU:C:2018:257).

79 Ten pat, 76 ir 77 punktai.

80 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Bauer ir Willmeroth* (C-569/16, EU:C:2018:871, 52 punktas).

81 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas *Schiebel Aircraft* (C-474/12, EU:C:2014:2139, 29 punktas).

82 1988 m. sausio 14 d. Sprendimas *Komisija / Italija* (63/86, EU:C:1988:9).

83 Ten pat, 14 punktas.

84 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Komisija / Latvija* (C-151/14, EU:C:2015:577) ir 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Komisija / Vengrija* (C-392/15, EU:C:2017:73).

85 2017 m. liepos 18 d. Sprendimas *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

86 Ten pat.

70. Palyginti su Vokietijos piliečiais, kurie teikia sportininkų treniravimo paslaugas toje valstybėje narėje, D. Biffi sudarytos mažiau palankios sąlygos, nes jis nebegali remtis savo laimėjimais nacionaliniuose sporto čempionatuose, kad pritrauktų klientus. Labiau tikėtina, kad vartotoją sudomins lengvosios atletikos treneris, kuris reklamuojasi kaip nuolat pasiekiantis puikių rezultatų nacionaliniuose lengvosios atletikos čempionatuose.

71. Be to, jeigu pagal ES teisę valstybių narių sporto federacijos galėtų keisti taisykles, pagal kurias valstybėje narėje gyvenantiems užsieniečiams leidžiama dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, *po to*, kai toks verslininkas kaip D. Biffi įsisteigia toje valstybėje narėje, tai atgrasytų ES piliečius nuo išvykimo iš savo kilmės valstybės narės (kaip ir D. Biffi atveju, išvykęs asmuo galėtų netekti teisės dalyvauti tos valstybės nacionaliniame čempionate) ir nuo verslo, kuriančio komercinę naudą iš užsiėmimo tuo sportu, įkūrimo. Pagal ES teisę draudžiamos nacionalinės priemonės, kurios gali kliudyti Sąjungos piliečiams pasinaudoti pagrindinėmis laisvėmis arba dėl kurių toks naudojimas tampa mažiau patrauklus⁸⁷.

72. Sutinku, kad ES piliečiai, kurie iš vienos valstybės narės atvyksta į kitą, kad įsteigtų komercines įmones, negali kaip darbuotojai remtis ES teise, kad priimančiojoje valstybėje narėje užsitikrintų sąlygas, kuriomis vertėsi verslu savo kilmės valstybėje narėje⁸⁸. Tačiau tai niekaip negali pateisinti tiesiogiai diskriminacinio pobūdžio priemonės, kuri patenka į ES teisės taikymo sritį dėl poveikio ekonominei veiklai, ypač jeigu taikomos mažiau palankios sąlygos, palyginti su tomis, kurios taikomos priimančiosios valstybės piliečiams (žr. šios išvados 70 punktą).

73. Todėl manau, kad D. Biffi padėtis nesiskiria nuo ieškovo byloje, kurioje priimtas Teisingumo Teismo pamatinis Sprendimas *Konstantinidis*⁸⁹, padėties. D. Biffi yra nepalankesnėje padėtyje, palyginti su tuo, kaip tokiomis pačiomis aplinkybėmis būtų elgiamasi su Vokietijos piliečiu, nes, kaip ir kalbant apie Ch. Konstantinidis vardo ir pavardės (privalomą) rašybą arba neteisingą rašybą pagal Vokietijos teisę, teisės remtis savo pasiekimais ateityje vykšančiuose nacionaliniuose čempionatuose praradimas yra tokio pobūdžio nepatogumas, kad jis gali trukdyti D. Biffi pasinaudoti įsisteigimo laisve pagal tą straipsnį⁹⁰. Iš tiesų Sprendime *Konstantinidis* Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamos priemonės poveikis klientų pritraukimui svarbus atliekant šį vertinimą⁹¹.

C. Ar apribojimas gali būti pateisinamas?

1. Bendrieji principai

74. Visiems atvejams, susijusiems su tiesiogine diskriminacija dėl ES pilietybės, būdinga tai, kad jie paprastai gali būti pateisinami tik remiantis kitomis Sutarčių nuostatomis. Todėl, pavyzdžiui, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad teisės nuostatos, pagal kurią bendrovių, norinčių užsiimti prekyba kariniais ginklais, karine amunicija ir tarpininkavimu sudarant karinių ginklų ir karinės amunicijos pirkimo ir pardavimo sandorius, įstatyme numatytų atstovaujančių organų nariai arba įgalioti vadovauti ir atstovauti akcininkai privalo turėti Austrijos pilietybę, negali būti pateisinamos SESV 346 straipsnio 1 dalies b punktu dėl valstybės narės gyvybinių saugumo interesų, susijusių su

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Taip pat.

⁸⁹ 1993 m. kovo 30 d. sprendimas (C-168/91, EU:C:1993:115).

⁹⁰ Ten pat, 13 ir 15 punktai.

⁹¹ Ten pat, 16 punktas.

ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba⁹². Pilietybės reikalavimai, taikomi asmenims, norintiems užsiimti notaro profesine veikla, negali būti pateisinami tuo, kad jie susiję su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal SESV 51 straipsnio pirmą pastraipą⁹³.

75. Tačiau su pagrindine byla susijusi esminė problema yra ta, kad tai nebūtinai taikoma sporto sektoriui. Teisingumo Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad jis pripažįsta, jog „Sutarties nuostatos dėl laisvo asmenų judėjimo netrukdo taikyti nuostatų arba praktikos, pagal kurias užsienio žaidėjams neleidžiama dalyvauti tam tikrose varžybose dėl priežasčių, kurių pobūdis nėra ekonominis, dėl tokių varžybų specifinio pobūdžio ir konteksto, ir todėl jos[, kaip antai skirtingų šalių nacionalinių rinktinių varžybos, susijusios tik su pačiu sportu]“⁹⁴. Jos, be kita ko, apima taisyklės, susijusias su viso čempionato „tinkamu funkcionavimu“⁹⁵.

76. Kalbėdamas apie sporto šakas, kuriose varžosi ne komandos, o individai, Teisingumo Teismas nurodė, kad, jeigu nėra diskriminacijos dėl pilietybės, pačios atrankos taisyklės, pagal kurias ribojamas turnyro dalyvių skaičius, yra įprastos organizuojant tarptautinius aukšto lygio sporto renginius, ir jos pačios savaime negali būti laikomos laisvės teikti paslaugas ribojimu⁹⁶. Tačiau iki šiol jurisprudencijoje nėra tiesiogiai nurodyta aplinkybių, kurioms esant laikoma, kad valstybės narės taisyklės, kurios riboja užsieniečių galimybę dalyvauti individualių sporto šakų, kaip antai lengvosios atletikos, varžybose dėl pilietybės, priima dėl neekonominio pobūdžio priežasčių ir tokios taisyklės yra susijusios su tokių čempionatų specifiniu pobūdžiu ir kontekstu, taigi – tik su pačiu sportu.

2. Taikymas ginčijamoms taisyklėms: „status quo“ išsaugojimas

77. Atsižvelgdamas į tai, kokios skirtingos yra valstybių narių teisės nuostatos ir praktika dėl užsieniečių dalyvavimo nacionaliniuose lengvosios atletikos čempionatuose (žr. šios išvados 44–47 punktus), pripažįstu, kad iš esmės valstybės narės taisyklę, ribojančią nacionalinio čempiono vardo suteikimą ir pirmos, antros ir trečios vietų laimėtojų apdovanojimą medaliais, pagal ES teisę geriausia vertinti kaip susijusią tik su pačiu sportu ir nepatenkančią į ES sutarties taikymo sritį, todėl valstybės narės, kuriose galioja tokia sistema, gali ir toliau taikyti šią taisyklę⁹⁷. Tai, kad reikia išsaugoti valstybės narės diskreciją, patvirtina ir SESV 6 straipsnio e punkte, ir 165 straipsnyje nustatyta siaura ES kompetencijos, susijusios su sportu, sritis (žr. šios išvados 34 punkte nurodytas Lenkijos pateiktas rašytines pastabas)⁹⁸.

78. Tačiau Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad nors diskriminacijos dėl pilietybės draudimas netaikomas sporto komandų, visų pirma nacionalinių sporto rinktinių, sudarymui, taip yra tik tuo atveju, jeigu laikomasi proporcingumo principo. „Aptariamų nuostatų taikymo srities apribojimas neturi viršyti jo tikslo“⁹⁹.

92 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas *Schiebel Aircraft* (C-474/12, EU:C:2014:2139, 34–38 punktai).

93 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Komisija / Latvija* (C-151/14, EU:C:2015:577) ir 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Komisija / Vengrija* (C-392/15, EU:C:2017:73).

94 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Deutscher Handballbund* (C-438/00, EU:C:2003:255, 53 punktas). Taip pat žr. 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:199, 43 punktas) ir 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimą *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201, 34 punktas).

95 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimas *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201, 54 punktas).

96 2000 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Deliège* (C-51/96 ir C-191/97, EU:C:2000:119, 64 punktas).

97 Žr. šios išvados 12 išnašoje nurodytos Assero instituto ataskaitos VI skyriaus 3.4.1 punktą.

98 Procesai, po kurių į SESV po Lisabonos peržiūros buvo įtrauktas 165 straipsnis, aptarti Weatherill, S., *Principles and Practice in ES Sports Law*, Oxford University Press, 2017, 6 skyrius, p. 125–156. Toje pačioje knygoje (p. 158) autorius pažymi, kad SESV 165 straipsnio su vidaus rinka nesiejama joks specifinis natūralus ryšys.

99 Pavyzdžiui, 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463, 127 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

79. Tikslai, kurių DLV siekė siūlomais taisyklių dėl teisės dalyvauti ir dalyvavimo nacionaliniuose čempionatuose pakeitimais, yra susiję su visuomenės pasitikėjimo čempionatais išsaugojimu užtikrinant, kad nacionalinis čempionas būtų pakankamai stipriai susijęs su Vokietija, taip pat su poreikiu netrukdyti sportininkų atrankos atstovauti Vokietijai tarptautiniu lygmeniu procesui ir jo neiškraipyti. Tai – teisėti viešosios politikos tikslai.

80. Tačiau draudimas D. Biffi kovoti dėl nacionalinio čempiono vardo ir leidimas jam dalyvauti tik neįskaitinėse varžybose, kuriose jis nereitinguojamas, yra neproporcingi šiems tikslams, nes anksčiau jis turėjo teisę dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose tomis pačiomis sąlygomis kaip ir Vokietijos piliečiai, bet ši teisė buvo panaikinta pakeitus taisykles, šis pakeitimas ginčijamas pagrindinėje byloje.

81. Jurisprudencijoje nurodyta, kad ES teisės nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrąjį įgytų teisių gerbimo principą¹⁰⁰ ir į „su juo susijusį teisinį saugumą, kuris yra esminė <...> bendrosios taisyklės dalis“¹⁰¹. Sprendime *Bozkurt*¹⁰² Teisingumo Teismas pažymėjo, kad bendrasis įgytų teisių gerbimo principas yra principas, pagal kurį Turkijos pilietis gali veiksmingai remtis pagal 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 nuostatą įgytomis teisėmis ir šios teisės nebėra siejamos su aplinkybėmis, lėmusiomis jų atsiradimą, nes tokia sąlyga nebuvo numatyta atitinkamame ES sprendime. Įgytos teisės taip pat svarbios aiškinant ES teisės nuostatas, kuriomis siekiama palengvinti ES piliečių laisvą judėjimą Sąjungos teritorijoje, ir valstybių narių diskrecijos jį varžyti apribojimus¹⁰³.

82. Nors faktinės aplinkybės, dėl kurių D. Biffi neteko teisės dalyvauti Vokietijos nacionaliniuose čempionatuose tokiais pačiomis sąlygomis kaip Vokietijos piliečiai, tikrai neišnyko, su įgytomis teisėmis susijusi jurisprudencija teisių laisvai judėti ir apsigyventi srityje buvo formuojama iš dalies atsižvelgiant į reikalavimą laipsniškai įtvirtinti savo padėtį ir integruotis valstybėje narėje¹⁰⁴. Be to, D. Biffi yra Vokietijos nuolatinis gyventojas pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje¹⁰⁵ 16 straipsnio 1 dalį – t. y. jis naudojasi teise, kuri yra pagrindinis elementas skatinant socialinę sanglaudą ir Direktyvoje 2004/38 ji buvo numatyta siekiant sustiprinti Sąjungos pilietybės jausmą¹⁰⁶.

83. Be to, pareiga nustatyti pereinamojo laikotarpio priemones, kad būtų apsaugoti asmenų, veikusių pagal galiojusią teisinę tvarką, kuri buvo pakeista be įspėjimo, teisėti lūkesčiai, nėra naujas dalykas ES teisėje¹⁰⁷. Atsižvelgdamas į tam tikrais ES teisės aktais Komisijai nustatytas pareigas Teisingumo Teismas konstatavo, kad, „atsižvelgdama į poreikį užtikrinti teisinį saugumą, Komisija tokiu atveju privalo aiškiai ir tiksliai įspėti verslininkus apie ketinimą nukrypti nuo ankstesnės su tuo susijusios praktikos, jeigu tai būtina ir jeigu tai neprieštarauja teisėtų lūkesčių apsaugos principui“¹⁰⁸.

84. Vis dėlto DLV nepriėmė jokios pereinamojo laikotarpio nuostatos, kad pasirūpintų tokiais ES piliečiais kaip D. Biffi, kurie pasinaudoja teise laisvai judėti ir įsisteigia ne savo kilmės valstybėje narėje pagal SESV 49 straipsnį ir kurie, kaip D. Biffi, yra praradę teisę dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose savo kilmės valstybėje narėje.

100 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Unal* (C-187/10, EU:C:2011:623, 50 punktas).

101 Generalinės advokatės E. Sharpston išvada, pateikta byloje *Unal* (C-187/10, EU:C:2011:510, 52 punktas).

102 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas (C-303/08, EU:C:2010:800, 41 punktas).

103 Žr., pavyzdžiui, 1997 m. spalio 16 d. Sprendimą *Garofalo ir kt.* (C-69/96–C-79/96, EU:C:1997:492, 17 punktas) dėl 1986 m. rugsėjo 15 d. Tarybos direktyvos 86/457/EEB dėl specialių bendrosios medicinos praktikos studijų (OL L 267, 1986, p. 26) aiškinimo.

104 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Bokzurt* (C-303/08, EU:C:2010:800, 40 punktas).

105 Ir iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

106 2010 m. spalio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lassal* (C-162/09, EU:C:2010:592, 32 punktas, kuriame daroma nuoroda į Direktyvos 2004/38 17 konstatuojamąją dalį).

107 Žr. klasikinę 1988 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį *Sofrimport* (152/88 R, EU:C:1988:296).

108 Ten pat, 22 punktas. Taip pat žr. 1990 m. birželio 26 d. Sprendimą *Sofrimport* (C-152/88, EU:C:1990:259).

85. Tai nesuderinama su Teisingumo Teismo jurisprudencijos dėl pilietybės esminiais teiginiais. Būtent, „Sąjungos piliečio statusas turi būti pagrindinis valstybių narių piliečių statusas, nes šis statusas leidžia tiems Sąjungos piliečiams, kurių situacija tokia pati, būti vienodai teisiškai vertinamiems SESV taikymo *ratione materiae* srityje, neatsižvelgiant į pilietybę ir nepažeidžiant šiuo klausimu aiškiai nustatytų išimčių“¹⁰⁹. DLV taisyklės, kurios tiesiogiai diskriminuoja dėl pilietybės, nebuvo „aiškiai nurodytos“ tuo metu, kai D. Biffi pasinaudojo savo teise judėti ir laisvai apsigyventi Vokietijoje pagal SESV 21 straipsnį, Chartijos 45 straipsnį ir, kaip jau paaiškinta šioje išvadoje, SESV 49 straipsnį.

86. Kaip neseniai konstatavo Teisingumo Teismas, situacija, kai ES piliečiai, kurie dėl to, kad pasinaudojo judėjimo laisve, įgijo teisių pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį, turi atsakyti šių teisių todėl, kad „šioje valstybėje narėje siekė labiau integruotis į jos visuomenę“, prieštarautų laipsniškos integracijos logikai, kurios siekiama šia nuostata¹¹⁰. Ta pati logika neišvengiamai taikoma sprendžiant ginčus, patenkančius į SESV 49 straipsnio taikymo sritį¹¹¹.

87. Kadangi D. Biffi turi tvirtų sąsajų su Vokietija ir, kaip matyti iš bylos medžiagos, yra įsitvirtinęs šios šalies lengvaatlečių bendruomenėje, neatrodo, kad, jeigu „nacionalinio čempiono“ vardas būtų suteiktas tokiam sportininkui kaip D. Biffi, kultų kokia nors akivaizdi grėsmė šio vardo teisėtumui. Tą patį galima pasakyti apie apdovanojimą medaliais, reitingavimą per renginius ir dalyvavimą atrankos etapuose.

88. Be to, ES teisėje nustatytas reikalavimas ir toliau leisti įsisteigusiems sportininkams užsieniečiams dalyvauti varžybose tomis pačiomis sąlygomis, kuriomis jose jau dalyvavo iki to laiko, kai buvo nustatyta taisyklė, skirta tam, kad būtų apribota jų galimybė dalyvauti, pernelyg netrikdytų Vokietijos piliečių atrankos dalyvauti tarptautinėse varžybose vyresnių kaip 35 metų amžiaus grupėje. Taip yra todėl, kad per teismo posėdį buvo nurodyta, jog praktika, pagal kurią piliečiai ir klubai priklausantys užsieniečiai dalyvauja varžybose tomis pačiomis sąlygomis, Vokietijoje taikoma jau apie 30 metų.

89. Be to, ginčijama taisyklė turės itin didelį poveikį daugiakultūriams klubams ir bendruomeniškumui visuose klubuose, nes jis sukurs dviejų pakopų narystę. *TopFit* ir D. Biffi per posėdį nurodė, kad dėl jo ginčijamos taisyklės mažiau tikėtina, kad klubai investuos į ES pilietybę turinčius sportininkus – žmones, kurie jau yra jų gretose.

90. Būtent dėl šių priežasčių darau tokią išvadą: kadangi DLV taisyklėse nėra nuostatų, kuriomis būtų pagerinta priėmus ginčijamą taisyklę susidariusi padėtis ir išsaugota *status quo* tokiems ES piliečiams kaip D. Biffi, kurie yra įsisteigę Vokietijoje ir įgiję teisę dalyvauti nacionaliniuose lengvosios atletikos čempionatuose tokiomis pačiomis sąlygomis kaip Vokietijos piliečiai, ši ginčijama taisyklė yra neproporcinga jomis siekiamiems teisėtiems tikslams.

3. Platesnis taikymas ginčijamai taisyklei

91. Jeigu Teisingumo Teismas nesutiktų su šia analize, kaip jau nurodyta šioje išvadoje (77 punktą), nacionalinio čempiono vardo suteikimą ir apdovanojimą medaliais už iškovotas pirmą, antrą ir trečią vietas pagal ES teisę iš esmės geriausia vertinti kaip tik su pačiu sportu susijusias taisykles, kurios nepatenka į ES sutarties taikymo sritį ir todėl valstybės narės, kuriose nustatyta tokia sistema, paprastai jas gali palikti galioti. Iš pirmo žvilgsnio galėtų pasirodyti, kad, jeigu būtų atmesta su *status quo* tokiems įsitvirtinusiems atletams kaip D. Biffi išsaugojimu susijusi analizė, į šios išvados 58 punkte performuluotą klausimą reikėtų atsakyti neigiamai.

109 Žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *A (neigiamam asmeniui teikiama pagalba)* (C-679/16, EU:C:2018:601, 56 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

110 2017 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 58 punktą).

111 Žr. šios išvados 67 punkte cituojamą 1988 m. sausio 14 d. Sprendimą *Komisija / Italija* (63/86, EU:C:1988:9), kuriame aptariamu atveju tvirtesnė integracija buvo apsaugota remiantis SESV 49 straipsniu (ir laisve teikti paslaugas), užtikrinus vienodas galimybes gauti banko paskolą ir socialinį būstą.

92. Vis dėlto prejudiciniai klausimai taip pat susiję su uždraudimu visiems užsienio sportininkams dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose; būtent tai laukia ir D. Biffi, jeigu renginio organizatoriai arba federacijos prezidentas jam nesuteiks teisės dalyvauti neįskaitinėse varžybose. Įvertinti, ar tai proporcinga, turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes, įskaitant svarbų sporto vaidmenį lengvinant socialinę įtrauktį, kuris atspindėtas SESV 165 straipsnio tekste.

93. Taigi, iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad visiems užsieniečiams taikomas draudimas dalyvauti būtų pateisinamas tik esant neįprastoms sąlygoms. Pavyzdžiui, asmenų, kuriems leidžiama dalyvauti neįskaitinėse varžybose, skaičiaus ribojimas galėtų būti viskas, ko daugeliu atvejų reikia siekiant išvengti Vokietijos piliečių atrankos atstovauti šiai valstybei narei tarptautiniuose lengvosios atletikos čempionatuose proceso trikdymo¹¹². Taip pat labai svarbu, kad nacionalinio teismo teisėjas nustatytų, jog nacionalinių čempionų atranka ir tarptautiniuose sporto renginiuose dalyvaujančių komandų narių atranka tikrai yra susijusios. Man taip pat neaišku, kas trukdo užfiksuoti užsieniečio rezultatą, pasiektą per atrankos bėgimą, kas yra svarbiausia siekiant DVL teisėtų tikslų.

94. Galiausiai, svarbiausia yra tai, kad DLV teiginiai dėl to, kodėl ji negalėjo parengti kitokių taisyklių kitų amžiaus grupių sportininkams, nėra įtikinami. DLV neatsižvelgia į aplinkybę, kad spaudimas ir visuomenės lūkesčiai, susiję su nacionaliniais čempionatais, kuriuose sportininkai dalyvauja prieš didžiuosius tarptautinius sporto renginius, kaip antai olimpinės žaidynes, kiekybiniu požiūriu skiriasi nuo spaudimo ir visuomenės lūkesčių, nukreiptų į amžiaus grupes, tiesiogiai nedalyvaujančias tokiuose renginiuose.

95. Čia kalbu apie labai jaunus ir labai garbingo amžiaus sportininkus. Argi būtinybė užtikrinti vaiko, priklausančio šeimai, kuri neseniai atvyko į Vokietiją iš kitos valstybės narės, socialinę integraciją nėra svarbesnė už tolimą perspektyvą, kad galbūt tas vaikas nacionaliniame čempionate pranoks vaiką vokiečių ir vieną dieną bėgs už Vokietiją per tokį renginį kaip olimpinės žaidynės arba Europos čempionatas, ypač atsižvelgiant į ilgą laikotarpį, per kurį jauni asmenys gali nuspręsti, ar priimti antrą pilietybę? Todėl svarbu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas atidžiai įvertintų, ar pagrindinėje byloje ginčijamos taisyklės visuotinis pobūdis (ji apima visas amžiaus grupes) tinkamas siekiant užtikrinti DLV teisėtus tikslus ir neviršija to, kas būtina norint juos pasiekti.

96. Taigi, jeigu Teisingumo Teismas nesutiktų su mano pirmine pozicija dėl *status quo* tokiems įsitvirtinusiems atletams kaip D. Biffi išsaugojimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų atidžiai įvertinti visus šiuos klausimus.

V. Pilietybė, SESV 21 straipsnis ir laisvalaikio veikla

97. Jeigu Teisingumo Teismas atmestų pateiktą analizę dėl SESV 49 straipsnio taikymo pagrindinei bylai ir konstatuotų, kad šis ginčas turi būti išspręstas atsižvelgiant į D. Biffi teisę į laisvalaikio veiklą pagal SESV 21 straipsnį, Teisingumo Teismui patarčiau priimti tokį patį sprendimą, koks siūlomas šioje išvadoje. Judėjimo laisvės apribojimai, patenkantys į SESV 21 straipsnio taikymo sritį, turi būti pateisinami su bendruoju interesu susijusiu imperatyviu motyvu¹¹³ ir proporcingumo principo laikymusi¹¹⁴.

112 Siekemann, R., 'The Specificity of Sport: Sorting Exceptions in ES Law', https://www.pravst.unist.hr/dokumenti/zbornik/2012106/zb201204_697.pdf, p. 721.

113 Pavyzdžiui, 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *A (neigiamam asmeniui teikiama pagalba)* (C-679/16, EU:C:2018:601, 68 punktą).

114 Pavyzdžiui, 2018 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Raugevicius* (C-247/17, EU:C:2018:898, 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

98. Nors sutinku, kad DLV siekiami tikslai prilygsta su bendruoju interesu susijusiam imperatyviam reikalavimui (žr. šios išvados 79 punktą), kuris galėtų būti viršesnis už bet kokią teisę į vienodas sąlygas ir galimybę dalyvauti laisvalaikio veikloje pagal SESV 21 straipsnį, nesutinku su tuo, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis ginčijamoji taisyklė būtina yra tinkamai pritaikyta siekti šių tikslų arba neviršija to, kas būtina norint juos pasiekti (šios išvados 77–96 punktai).

99. Tačiau negaliu pritarti teiginiui, kurį entuziastingai palaikė Komisija (žr. šios išvados 38 ir 39 punktus), kad SESV 21 straipsnio taikymo sritis *ratione materiae* apima galimybę dalyvauti ir patį dalyvavimą laisvalaikio veikloje, bent jau kiek tai susiję su privačiojo sektoriaus subjektu, kaip antai DLV. Taip yra dėl toliau nurodytų priežasčių.

100. Jeigu Teisingumo Teismas taip nuspręstų, tai būtų pirmas kartas per šį šimtmetį, kai tam tikra Sutarties nuostata būtų priskirta prie nedidelės nuostatų, kurioms būdingas tiesioginis horizontalus veikimas ginčiuose tarp privačiojo sektoriaus subjektų, grupės¹¹⁵. Pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija skiriasi nuo tos, kurią Teisingumo Teismas išnagrinojo Sprendime *Egenberger*, kuriame jis nusprendė, kad Chartija turi horizontalų poveikį aplinkybėms, kurios jau patenka į ES teisės taikymo sritį, atsižvelgiant į direktyvos reikšmę ginčo išsprendimui¹¹⁶.

101. ES teisės materialinės taikymo srities išplėtimas priskiriant Sutarties nuostatai tiesioginį horizontalų poveikį yra kiekybiniu požiūriu skirtingas klausimas. Ginčai dėl SESV 21 straipsnio paprastai būna susiję su piliečio santykiais su valstybe¹¹⁷ ir, kiek man žinoma, pagrindinė byla yra pirmas atvejis, kai Teisingumo Teismo prašoma nustatyti iš SESV 21 straipsnio kylančius įpareigojimus privačiojo sektoriaus subjektui.

102. Be to, daugelyje ginčų, kurie buvo išspręsti visų pirma remiantis SESV 21 straipsniu, šalys visiškai nesutarė dėl pagrindinių teisių, išskyrus nurodytas Chartijos 45 straipsnyje, užtikrinimo ir buvo aptariama atitinkama Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija¹¹⁸. Taip yra dėl Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatyto reikalavimo, kad Chartijoje nurodytų teisių, „atitinkančių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises“, esmė būtų „tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje“. Vis dėlto, pagrindinėje byloje Teisingumo Teismui nebuvo nurodyta jokia Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kurioje būtų aptariamas apribojimas užsieniečiams dalyvauti nacionaliniuose sporto čempionatuose¹¹⁹.

103. Be to, SESV 21 straipsnis negali būti taikomas horizontaliai dėl teisinio saugumo priežasčių. Paprastai SESV 21 straipsnis taikomas įvairiais nesuspėjamais atvejais, kai ES teisės apsaugos siekia ieškovai, kurie negali įrodyti aptariamo klausimo sąsajos su ekonomine veikla¹²⁰ arba kurie priešingu atveju nepatektų į ES teisės taikymo sritį, kiek ji susijusi su judėjimo laisve¹²¹.

115 Šiuo klausimu Komisija remiasi 2000 m. spalio 3 d. Sprendimu *Ferlini* (C-411/98, EU:C:2000:530). Tačiau ši byla susijusi su ES reglamento aiškinimu atsižvelgiant į draudimą diskriminuoti dėl pilietybės, o ne su SESV 21 straipsniu.

116 2018 m. balandžio 17 d. sprendimas (C-414/16, EU:C:2018:257).

117 Pažymėtina, kad Chartijos 45 straipsnis dėl judėjimo ir apsigyvenimo teisės yra pateiktas V antraštinėje dalyje „Pilietinės teisės“. Tačiau visi kiti šios antraštinės dalies straipsniai yra susiję su piliečio santykiais su valstybe. Žr. 39 straipsnį (teisė balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose), 40 straipsnį (teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose), 41 straipsnį (teisė į gerą administravimą), 42 straipsnį (teisė susipažinti su dokumentais), 43 straipsnį (dėl Europos ombudsmeno) ir 44 straipsnį (dėl teisės pateikti peticiją Europos Parlamentui).

118 Žr. neseniai priimtą 2018 m. birželio 5 d. Sprendimą *Coman ir kt.* (C-673/16, EU:C:2018:385).

119 Dėl antidopingo taisyklių suderinamumo su Konvencijos 8 straipsniu ir Protokolo Nr. 4 2 straipsniu žr. 2018 m. sausio 18 d. Sprendimą *FNASS ir kt. prieš Prancūziją*, CE:ECHR:2018:0118JUD004815111. Dėl sporto ir Konvencijos žr. Miège, C., *Sport et droit européen*, L'Harmattan, 2017, p. 279.

120 Dashwood, A., (et.al.) *Wyatt and Dashwood's European Union Law* (Hart Publishing, 2011, p. 461–462). 462 puslapyje autoriai teisingai nurodo, kad „ekonominiu požiūriu aktyvūs migrantai <...> visais laikais naudojosi teise į vienodą požiūrį dėl daugelio lengvatų“.

121 Pavyzdžiui, 2018 m. birželio 5 d. Sprendimas *Coman ir kt.* (C-673/16, EU:C:2018:385), plg. 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *I* (C-195/16, EU:C:2017:815).

104. Konkrečiau kalbant, kaip neseniai pažymėjo vienas generalinis advokatas, SESV 21 straipsnis aiškinamas „labai dinamiškai situacijose, kai dėl Sąjungos piliečio grįžimo į savo kilmės valstybę narę Direktyva 2004/38 nustoja būti jam taikoma“¹²². Prie to dar reikia pridėti finansinę pagalbą, teikiamą išsilavinimo siekiantiems asmenims¹²³.

105. Todėl dėl į SESV 21 straipsnio taikymo sritį patenkančių ir pagal jo nuostatas saugomų teisių neapibrėžtumo šios teisės nėra skirtos tam, kad jos būtų tiesiogiai horizontaliai taikomos privačių šalių tarpusavio ginčams¹²⁴. Vis dėlto tai netrukdo formuoti su SESV 45, 49 ir 56 straipsniais susijusios jurisprudencijos dėl ginčų, patenkančių į šių nuostatų taikymo sritį, kai tokia proga pasitaiko, kaip yra šioje pagrindinėje byloje¹²⁵.

106. Be to, išvada, kad grynai mėgėjiškas sportas patenka į SESV 21 straipsnio taikymo sritį, tiesiogiai prieštarautų pagrindinei nuostatai, kad sportas į ES teisės taikymo sritį patenka tik jeigu jis susijęs su „ekonominė veikla“, – taisyklei, pagal kurią privačiojo sektoriaus subjektai sporto sektoriuje visoje Europoje organizuoja savo veiklą ir kuri buvo pakartota Teisingumo Teismo jurisprudencijoje *po to*, kai įsigaliojo Lisabonos sutartis ir ES įgijo ribotą kompetenciją dėl sporto, kaip laisvalaikio veiklos, klausimų pagal SESV 165 straipsnį¹²⁶.

107. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, bet kokia nuostata, pagal kurią tam, kad sportas patektų į ES teisės materialinę taikymo sritį, jis turi būti laikomas „ekonominė veikla“, gali būti taikoma tik jeigu nėra sprendžiant atitinkamą ginčą taikytinų ES pirminės arba antrinės teisės nuostatų. Kaip paaiškinau savo išvadoje, pateiktoje byloje *Egenberger*, aš turiu tam tikrų abejonių, ar „ekonominės veiklos“ nebuvimas gali sumažinti ES teisės priemonių, kurios patenka į ES kompetencijos sritį pagal Sutartis, taikymo sritį laiko atžvilgiu, taikymo sritį *ratione personae* ir materialinę taikymo sritį¹²⁷.

108. Tačiau to negalima pasakyti apie SESV 165 straipsnį. Iš tiesų atsižvelgiant į nuostatas, taikytas iki SESV 165 straipsnio detalizavimo, negali susidaryti įspūdis, kad ES teisė turi būti plėtojama taip, kad SESV 18 ir 21 straipsniuose numatyta apsauga nuo diskriminacijos galėtų būti taikoma laisvalaikio sporto srityje. Sporto deklaracijoje, kuri buvo pridėta kaip priedas prie Amsterdamo sutarties, kuri savo ruožtu įsigaliojo 1999 m., tik buvo pripažinta sporto socialinė reikšmė ir ES buvo raginama klausyti sporto asociacijų ir ypatingą dėmesį skirti konkrečioms mėgėjų sporto charakteristikoms. 2000 m. Nioje posėdžiavusios Europos Vadovų Tarybos išvados, pavadintos „Mėgėjų sportas ir sportas visiems“¹²⁸, kaip ir Amsterdamo deklaracija neturėjo privalomosios galios¹²⁹. O Komisijos baltojoje knygoje, pasirodžiusioje prieš tai, kai buvo priimtas SESV 165 straipsnis¹³⁰, išdėstyta nedaug detalių ir išreikšta pagarba sporto valdymo subjektams bei pasisakoma už ES šalutinį vaidmenį¹³¹. Baltosios

122 Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:407, 69 punktą); Sprendimas *Coman ir kt.*, ten pat.

123 Naujausias Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su finansine parama studentams ir dėl ES pilietybės, pavyzdys yra 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *A (neįgaliama asmeniui teikiama pagalba)* (C-679/16, EU:C:2018:601).

124 Dėl naujausio požiūrio į Chartijos horizontalų taikymą žr., pavyzdžiui, mano išvadą byloje *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2017:851), generalinio advokato M. Bobek išvadą byloje *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2018:614) ir generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Bauer* (C-569/16, EU:C:2018:337).

125 Žr., pavyzdžiui, šios išvados 85 ir 86 punktus.

126 2010 m. kovo 16 d. Sprendimas *Olympique Lyonnais* (C-325/08, EU:C:2010:143) ir 2006 m. liepos 18 d. Sprendimas *Meca-Medina ir Majcen* (C-519/04 P, EU:C:2006:492).

127 Išvada, pateikta byloje *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2017:851, 46–51 punktai). Teisingumo Teismas nusprendė, kad „vienintelė aplinkybė, jog taisyklė yra išimtinai sportinio pobūdžio, nereiškia, kad asmuo, vykdamas šią taisyklę reglamentuojamą veiklą, ar institucija, kuri nustatė šią taisyklę, nepatenka į Sutarties taikymo sritį.“ Žr. 2006 m. liepos 18 d. Sprendimo *Meca-Medina ir Majcen* (C-519/04 P, EU:C:2006:492, 27 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

128 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l35007>.

129 Weatherill, *op. cit.*, 98 išnaša, p. 129.

130 2007 m. liepos 11 d. Baltoji knyga dėl sporto, KOM (2007) 391 galutinis.

131 Detali analizė pateikta Weatherill, *op. cit.*, 98 išnaša, p. 135–141. Baltoji knyga mažiau ambicinga nei 1999 m. gruodžio 10 d. Komisijos pranešimas Europos Vadovų Tarybai dėl egzistuojančių sporto organizacijų struktūrų išsaugojimo ir visuomeninės sporto funkcijos išlaikymo Bendrijoje (Helsinkio ataskaita), Briuselis, KOM (1999) 644 galutinis. Taip pat žr. „Sportas ir laisvas judėjimas“, SEC(2011) 66 galutinis, ir 2012 m. sausio 18 d. „Europinės pakraipos plėtojimas sporto srityje“, Briuselis, KOM (2011) 12 galutinis.

knygos 39 punkte Komisija tik „ragina valstybes nares ir sporto organizacijas kovoti su diskriminacija dėl pilietybės visose sporto šakose. Komisija kovos su diskriminacija sporte, plėtos politinį dialogą su valstybėmis narėmis, teiks rekomendacijas, skatins struktūrinį dialogą su suinteresuotosiomis šalimis ir prireikus pradės pažeidimų nagrinėjimo procedūras¹³².“

109. Komisija pagrindinėje byloje ypač akcentuoja aplinkybę, kad Teisingumo Teismas yra konstatavęs, jog galimybė „užsiimti laisvalaikio veikla, prieinama valstybėje narėje, išplaukia iš <...> judėjimo laisvės“¹³³. Pakanka pažymėti, kad Teisingumo Teismas šią išvadą yra padaręs tik kalbėdamas apie Sutarties nuostatas dėl laisvo darbuotojų judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas¹³⁴. Todėl ši jurisprudencija patvirtina pirminę poziciją, kurią detalai išdėčiau šioje išvadoje dėl SESV 49 straipsnio, ir nėra pagrindo ją taikyti kalbant apie SESV 21 straipsnį.

110. Kaip pažymėjo vienas autorius, „būtent vidaus rinkos dydis suteikia konstitucinį pagrindą ES pretenduoti įgyti kompetenciją spręsti sporto klausimus“¹³⁵. ES teisė gali daryti poveikį sportui kaip vien laisvalaikio veiklai tik per priemones, priimtas pagal SESV 165 straipsnio 4 dalį, arba per bendradarbiavimo skatinimą pagal SESV 165 straipsnio 3 dalį, arba tais atvejais, kai sporto veiklai įtakos turi kitos ES teisės priemonės, kurios priklauso Sąjungos kompetencijos sričiai, kaip antai SESV 49 straipsnis.

VI. Atsakymas į prejudicinius klausimus

111. Todėl siūlau į *Amtsgericht Darmstadt* (Darmštato apylinkės teismas, Vokietija) pateiktą klausimą atsakyti taip:

Pagrindinės bylos aplinkybėmis SESV 18, 21, 49 ir 165 straipsnius reikia aiškinti taip, kad valstybės narės asociacija neleistinai diskriminuoja neprofesionalių sportininkus, neturinčius valstybės narės, kurioje jie gyvena, pilietybės, neleidama jiems dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose arba leisdama jiems dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose tik „neįskaitinėse“ varžybose, arba jų „nereitinguodama“ ir neleidama jiems dalyvauti finalinėse varžybose ir rungtynėse, taip pat neleidama suteikti jiems nacionalinio čempiono vardo arba jų reitinguoti.

¹³² 2007 m. liepos 11 d. Baltoji knyga dėl sporto, KOM (2007) 391 galutinis.

¹³³ 1996 m. kovo 7 d. Sprendimas *Komisija / Prancūzija* (C-334/94, EU:C:1996:90, 21 punktą).

¹³⁴ Ten pat. Taip pat žr. 1997 m. birželio 12 d. Sprendimą *Komisija / Airija* (C-151/96, EU:C:1997:294, 13 punktą); 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-62/96, EU:C:1997:565, 19 punktą) ir 1999 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212).

¹³⁵ *Weatherill, op. cit.*, 98 išnaša, p. 112.